

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Φ. ΜΑΚΡΟΝΗΣΙΩΤΗ

ΔΥΝΑΤΟΙ
ΑΝΕΜΟΙ

(Μακρονήσι)

ΕΚΔΟΤΙΚΟ „ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ“

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Φ. ΜΑΚΡΟΝΗΣΙΩΤΗ / ΔΥΝΑΤΟΙ ΑΝΕΜΟΙ

Γ11/5

Α.Σ.Κ.Ι. αριθ. εισαρχου... 12352

Π Ρ Ο Σ Ω Π Α

1. Ἀντώνης	11. Σταῦρος
2. Ἄγης	12. Σπύρος
3. Βασίλης	13. Φώντας
4. Βαγγέλης	14. Γιάννης, ἀδελφός τοῦ Δημήτρη
5. Βαρτάν	15. Γυναίκα τοῦ Δημήτρη
6. Γιωργῆς	16. Μάνα τοῦ Δημήτρη
7. Δημήτρης	17. Γυναίκα τοῦ Μίλτου
8. Μίλτος	18. Γαρουφαλιά, κόρη τοῦ Μίλτου
9. Μάνθος	19. Ἀλφαμίτης ἀξιωματικός
10. Στάθης	20. Χωροφύλακας.

Κρατούμενοι, Ἀλφαμίτες,

στρατιῶτες φρουροί

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τό βιβλίο πού κρατᾶς, ἀναγνώστη, στά χέρια σου, ἔρχεται ἀπ' τό στρατόπεδο τοῦ Μακρονησιοῦ. Δέν εἶναι ἔργο φαντασίας. Εἶναι ἀνάπλαση μέ τά μέσα τῆς τέχνης, μιᾶς ἐφιαλτικῆς πραγματικότητας πού τήν ἔζησαν καί τή ζοῦν χιλιάδες πατριῶτες. Γιά λόγους πού καταλαβαίνουμε ὅλοι τό ἔργο ὑπογράφεται μέ ἕνα ψευδώνυμο : Φ. Μακρονησιώτης.

Ὁ ἄνθρωπος πού τόγραφε εἶναι, μαζί, καί συγγραφέας καί πρόσωπο τό ἔργου. Δέν τόγραφε στό γραφεῖο του. Τόζησε, μαζί μέ τούς συντρόφους του, μέρα τή μέρα, ἀπάνω στόν ἴδιο τό βράχο. Γι' αὐτό ἡ φωνή του ἀντηγεῖ μέσα μας μέ τόση πειστικότητα, γεμάτη ἀλήθεια καί δύναμη.

Μέ μεγάλη ἀπλότητα ὁ συγγραφέας ξετυλίγει τό ἔργο. Μέσα στό τσαντήρι τους οἱ ἐξόριστοι κουβεντιάζουν. Κουβεντιάζουν καί καρτερᾶνε. Κάθε βράδυ ἔχει «προσκλητήριο» γιά τή χαράδρα. Ποιόν θά φωνάξουν ἀπόψε; Τίνος θάναί ἡ σειρά; Πῶς θά γυρίσει ἀπό κεῖ πάνω; Καί θά γυρίσει ἄραγες;

Ἡ δραματική συγκίνηση δημιουργεῖται μ' ἐξαιρετικά λιτά μέσα. Μέ μιά φράση πού ἀπομένει μισή, μέ μιά λέξη, μέ μιά σιωπή. Οἱ ἥρωες τοῦ ἔργου δέ λένε μεγάλες κουβέντες, ἀκριβῶς γιατί κάνουν μεγάλες πράξεις. Ὅλοι τους εἶναι ἄνθρωποι ζωντανοί, ἀληθινοί. Μέ σάρκες καί μέ κόκκαλα. Μέ καρδιά καί σπλάχνα. Κι αὐτό ὁ συγγραφέας μᾶς τό θυμίζει σέ κάθε στιγμή. Οἱ Δεσμῶτες ἀγωνιστές ἔχουν νά παλαίψουν καί παλαίβουν μέ ὅλα: Μέ τά θηρία πού τούς βασανίζουν. Μέ τά στοιχεῖα τῆς φύσης. Μέ τή δίψα, τό κρύο, τήν ἀρρώστια. Μέ τό μακρινό σπίτι πού στέλνει τά βαριά του μηνύματα. Μά ἡ πίστη πού ἔχουν στό λαό καί στόν ἀγῶνα τούς δίνει τή δύναμη νά περνᾶνε ὅλες τίς δοκιμασίες, ἀλύγιστοι. Πάνω στό βράχο τοῦ Μαρτυρίου ἐκεῖνοι πού κρατᾶν καθαρή τή σημαία τοῦ Κόμματος, στέκουν παράδειγμα ἐμπνευστικό γιά ὁλόκληρο τό λαό.

Ένα άλλο στοιχείο πού δίνει ιδιαίτερα δραματικό τόνο στό ἔργο εἶναι ἡ ανάμιξη πού κάνει ὁ συγγραφέας ἀνάμεσα στήν πραγματικότητα καί στό ὄνειρο. Οἱ ἐξορίστοι, στή σκηνή τους, μέσα στή νύχτα τοῦ μαρτυρίου, βογγώντας ἀπάνω στά γιατάκια τους, ἀπ' τόν πόνο, παραμιλώντας μέσα στόν πυρετό τους, «γυρίζουν» στά σπίτια τους. Κι αὐτή τήν «ἐπιστροφή» τή βάζει ἀπάνω στή σκηνή ὁ συγγραφέας. Στό ἔργο τοῦ Μακρονησιώτη τό ὄνειρο εἶναι ἡ προέκταση, ἡ συνέχεια τῆς πραγματικότητας—τό ἴδιο ἐφιαλτική, ὅπως ἡ ἄλλη πού γίνεται κάτω ἀπ' τό τσαντήρι. Ὁ Δημήτρης ὄνειρεύεται τό σπίτι του, πάει καί βρίσκει τή μάνα του καί τή γυναίκα του, τούς μιλά καί τοῦ μιλάνε. «Δέ θά μείνεις Δημήτρη;» τόν ρωτάει ἡ γυναίκα του. «Πρέπει νά πάω πίσω, ἐκεῖ» τῆς ἀπαντᾷ ὁ Δημήτρης. Καί «γυρίζει». Ὅπως «γυρίζει» κι ὁ γερο-Μίλτος ἀπ' τό χωριό του μαζί μέ τήν κόρη του τή Γαρουφαλιά, πού δέν εἶναι πιά ἀνάμεσα στούς ζωντανούς. Ἦταν μαχήτρια τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ, τήν ἔπιασαν καί τήν τουφέκισαν. Κι ἡ ὀπτασία τῆς νεαρῆς λεβέντισσας μέ τό λευκό φόρεμα καί τό ματωμένο λουλούδι στό στήθος, τριγυρονᾷ μέσα στό τσαντήρι τῶν ἐξορίστων. Ἡ δραματικότητα τῶν σκηνηῶν αὐτῶν εἶναι συγκλονιστική.

Κι ἡ νύχτα προχωράει. Ἀπ' τή χαράδρα φέρνουν, μέσα σέ μιᾶ κουβέρτα, τό Βασίλη. Εἶναι στά τελευταῖα του. Ὁ γερο-Μίλτος σκύβει ἀπάνω του καί τόν χαϊδεύει καί τοῦ μιλεῖ... Ὁ Βασίλης πεθαίνει μέσα στήν ἀγκαλιά τῶν συντρόφων του. Ὁ φρουρός τῆς σκηνηῆς, τρομαγμένος ἀπ' τήν ξαφνική σιωπή πού ἀπλώθηκε ἀδράχνει τό ὄπλο του καί φωνάζει μέσα στό σκοτάδι. «Ἄλτ! τίς εἶ;». Εἶναι τά τελευταῖα λόγια τοῦ ἔργου. Τούς λεβέντες καί πεθαμένους τούς τρέμουνε. Γιατί ζοῦσαν μέσα στήν ψυχή τοῦ λαοῦ.

Χιλιάδες ἀγωνιστές του κρατᾶνε καί ἐξοντώνουν τά ἀμερικάνικα κάτεργα. Μά ὁ λαός δέν τούς ξεχνάει. Ξέρει πώς εἶναι τά καλύτερα παιδιά του πού μένουν πιστοί στόν ἀγώνα του γιά Δημοκρατία, Ἀνεξαρτησία, Εἰρήνη. Κι ἀγωνίζεται νά τούς σώσει ἀπ' τόν ἀμερικάνικο θάνατο.

Ἡ σκηνή παριστάνει Μακρονησιώτικο τσαντήρι. Ἀπόγιομα προχωρημένο. Ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα φαίνεται ἓνα κομμάτι οὐρανός γιομάτος μαῦρα ἀπειλητικά σύννεφα.

- ΒΑΓΓΕΛΗΣ:** (ντυμένος μέ κοστούμι τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ καί κασκέτο μπλέ)... Ὁ ἀγέρας κόπηκε...
- ΑΝΤΩΝΗΣ:** (ἀγρότης)... Ἔρχεται βροχή. Ἐπιασε ψύχρα...
- ΓΙΩΡΓΗΣ:** (νέος κοντός μέ κωμική μὰ σπιροτόζικη φυσιογνωμία) Ποιός εἶναι ὑπηρεσία σήμερα;...
- ΔΗΜΗΤΡΗΣ:** (μεσήλικας ἐργάτης μέ βαριά μπάσα φωνή) Γώ...
- ΓΙΩΡΓΗΣ:** (τόν μιμεῖται) Γώ... Ἄναψ' τὴ λάμπα Δημήτρη.
- ΔΗΜΗΤΡΗΣ:** Ἀπό τώρα;... Κοίταξε πέρα στὴν Ἀθήνα... ὁ οὐρανός γιόμισε ἀπὸ μαῦρα σύννεφα.
- ΑΝΤΩΝΗΣ:** Τώρα βρέχει ἐκεῖ... (μέ παράπονο) Δῶ στό Μακρονήσι δέ βρέχει ποτές.
- ΓΙΩΡΓΗΣ:** (ἀδιάφορα) Τόσο τό καλύτερο. Νά γιομίσουμε λάσπες θές;
- ΒΑΓΓΕΛΗΣ:** Τούτη ἡ κουφόβραση μοῦ σπάει τὰ νεῦρα.
- ΑΝΤΩΝΗΣ:** (ἀφηρημένα) Σάν ἤμανε μικρός...
- ΒΑΓΓΕΛΗΣ:** Κοίτα τὰ σύννεφα... Θά περάσουνε χωρίς νά ρίξουν σταλιά νερό. Ἄτιμο νησί... Καταραμένο...

ΑΝΤΩΝΗΣ: (πολύ λυπημένα) Δῶ δέ βρέχει ποτές...

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Εἶναι κανάλι βλέπεις κι ὁ ἀγέρας τραβάει τή βροχή πέρα μακριά.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Εἶναι πού δέν ἔχει δέντρα.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Τί ἔχει νά κάνει αὐτό;

ΓΙΩΡΓΗΣ: "Ακου;! Τί ἔχει νά κάνει λέει. Μά ναυτικός δέν εἶσαι· τί νά περιμένει κανένας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: "Ακουτα Βαγγέλη!

ΓΙΩΡΓΗΣ: (τόν μιμεῖται) "Ακουτα Βαγγέλη...

ΜΙΑΤΟΣ: (πολύ γέρος. Φαίνεται πώς ἡ σκέψη του γυρνάει κάπου ἄλλου. Ἀφηρημένα στό Βασίλη)
Πῶς μυρίζ' τό χῶμα γιέμ...

ΒΑΣΙΛΗΣ: (νέος δάσκαλος) Ναί παπού.

ΜΙΑΤΟΣ: "Αλλοτες τέτιες βροχές ἦντουσαν εὐτυχία.

ΑΝΤΩΝΗΣ: (χαρούμενος) Νά... βρέχει!!

ΜΙΑΤΟΣ: (σάν νᾶναι ἄλλου ὁ νοῦς του) Μέ τούτηνε τή νεροποντή δέ θαρθοῦνε φημερίδες.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Μπόρα εἶναι καί θά περάσει. Θαρθοῦνε, μή στεναχωριέσαι παπού.

ΜΙΑΤΟΣ: Πῶς νά μή στεναχωριοῦμαι δάσκαλε. Στρατοδικεῖο βλέπεις. "Υστερις τήν πιάσαν μέ τό ντουφέκι στό χέρι. Πῶς νά τῆς τό χαρίσουν. "Εχ! Δέν ἔπρεπε νά βγεῖ στό βουνό κορίτσι πράμα. Αὐτά εἶναι δουλιά τῶν ἀντρῶν. Μά ἔτσι ἦταν πάντα της ἀψίθυμη...

ΒΑΣΙΛΗΣ: Μπορεῖ καί ν' ἀναβληθεῖ ἡ δίκη...

ΜΙΑΤΟΣ: "Οχι. "Οχι. Προφές θά γίνονταν. Σήμερα, τώρα πού τό κουβεντιάζουμε, μπορεῖ καί νά...

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Νά λασκάρουμε τά σκοινιά...

ΑΝΤΩΝΗΣ: (πολύ χαρούμενος πού βρέχει) Παράταμε, ἄς γενοῦνε χίλια κομμάτια.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: "Ελα. "Ελα κι ἄσε τίς κουβέντες.

ΑΝΤΩΝΗΣ: Ρίξε... Ρίξε οὐρανέ μου.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: "Επιασε γιά καλά. "Ελα 'Αντώνη. Στά- σου· νά μή μουσκευτοῦμε. (φοράει ἕνα τσουβάλι ἀπ' τό κεφάλι)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Πάρτε σεις τούτηνε τήν πλευρά καί γώ θά πάω ἀπ' δῶθε. (στό Γιωργῆ) Θαρθεῖς Γιωργῆ;

ΓΙΩΡΓΗΣ: (τόν μιμεῖται) Θαρθεῖς Γιωργῆ; "Ολη μέρα κοιμόσουνα.

ΑΓΗΣ: (φυσιογνωμία γλυκοῦ καί προάου ἀνθρώπου. Στο Σπύρο) "Εχεις τίποτα Σπύρο; Δέ φαίνεσαι σήμερα καί τόσο καλά...

ΣΠΥΡΟΣ: (νεαρός ἀγρότης. "Υποπτα καί νευρικά) Γώ;... Γιατί τό λές "Αγη... Τί ἔχω;

ΑΓΗΣ: Δέν ἔφαγες τό φαί σου σήμερα παιδί μου.

ΣΠΥΡΟΣ: Ναί... Δέν ξέρω μά... Δέν ἔχω ὄρεξη κα- θόλου.

ΑΓΗΣ: Πρέπει νά τρῶς· δέν κάνει νά μένεις νηστικός παιδί πράμα.

ΒΑΣΙΛΗΣ: (στό Βαρτάν πού βάζει μ' ἀκεφιά σέ μιά τρύπα τοῦ τσαντηριοῦ ἕνα κομμάτι ἔφημερίδας γιά νά τή φράξει στό μέρος πού στάζει) Νά βάλεις σαπουνι στίς τρύπες ἄν θές νά μή στάζει.

ΒΑΡΤΑΝ: (νευριασμένα μ' ἀρμένικη προφορά) "Ας στόν ντιάολο γιά τσαντήρι...

ΜΙΑΤΟΣ: 'Από μέσα βάλτηνε γιέμ.

ΒΑΡΤΑΝ: 'Ηπαράταμε λοιπόν.

ΜΙΑΤΟΣ: (στό Βασίλη) Παράξενος ἄνθρωπος, κουβέν-

τα δέ σηκώνει. (μικρή παύση) "Έλα γιέμ νά διαβάσουμε κομμάτι.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Ναί μά νά κάνουμε καί λίγη ὀρθογραφία σήμερα, ἔ;

ΜΙΑΤΟΣ: Τί νά τήν κάνω γώ αὐτήνα πού λές Βασίλη. Μένα μοῦ φτάνει πούμαθα νά διαβάζω. (ἡ βροχή δυναμώνει)

ΒΑΣΙΛΗΣ: Νά λίγο... "Έτσι πού νά μπορεῖς νά γράφεις στή γριά Μίλταινα.

ΜΙΑΤΟΣ: Ναί γιέμ. Αὐτό μοῦ φτάνει. "Υστερις δέ χωράει μαθές καί πολλά τοῦτο. "Έχ! Νά δῶ πῶς θά τῆς φανεῖ μαθές τῆς γριάς σά θά τῆς γράψω μέ τοῦτα τά ἴδια μου τά χέρια. "Έ, γοῦστο πού θάχει μά τήν ἀλήθεια.

ΒΑΣΙΛΗΣ: "Έτσι 'ναι παπού...

(Ἡ βροχή δυναμώνει περισσότερο. Ἀστράφτει καί βροντάει. Σπάει ἓνα σκοινί. Ἡ σκηνή σειέται. Οἱ ἀπόξω φωνάζουν νά τούς πετάξουν ἓνα σκοινί. Ὁ Βασίλης τρέχει καί τούς τό πετάει. Γίνεται σχετική φασαρία. Ὁ Στάθης—ἓνας νέος ἀδύνατος μέ στρατιωτικά ροῦχα—κουκουλώνεται μέ μιά κουβέρτα στό κρεβάτι του σά νά θέλει νά γλυτώσει ἀπό κάτι φοικτό)

ΣΠΥΡΟΣ: Ὁ Στάθης...

ΜΙΑΤΟΣ: (δῆθεν μ' ἀφέλεια μά μ' ἔννοια νά τόν ἀκούσει ὁ Στάθης) Τί φοβόσαστε. Νερό εἶναι καί θά διαβεῖ. (ὁ "Αγης τοῦ κάνει νόημα νά σταματήσει)

ΜΙΑΤΟΣ: (σιγά) Κάτι τούχει μείνει. Σάν μᾶς τόν φέρανε ἀπ' τά τάγματα ὅμως ἦταν πολύ χειρότερα.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Σώπα παπού... Νά διάβασε...

ΜΙΑΤΟΣ: (διαβάζει συλλαβιστά) «'Οχι αγαπημένη μου Πηνελόπη εἶπε τότενες» ...

ΒΑΣΙΛΗΣ: Δέ λέει «τότενες» ...

ΜΙΑΤΟΣ: «Τότες».

ΒΑΣΙΛΗΣ: Οὔτε «τότες» λέει.

ΜΙΑΤΟΣ: «Τότε ὁ 'Οδυσσεάς. Δέν εἶμαι θεός· εἶμαι ὁ 'Οδυσσεάς ὁ ἄντρας σου. Νά καί τό σημάνι» ...

ΒΑΣΙΛΗΣ: "Οχι «σημάνι» ...

ΜΙΑΤΟΣ: «Σημάδι». "Ε, πανάθεμά με. Νά γίνω σκολειάρόπαιδο τώρα στά γεράματα. Σά μ' ἔδειρε μιά βολά ὁ δάσκαλος εἶπα τῆς μάνας μου τῆς συγχωρεμένης. Δέ ματαπάω σχολειό μάνα. Μή ματαπᾶς μοῦπε. Τέλος πάντων... (διαβάζει μονότονα καί δυνατά) «Νά καί τό σημάδι τῆς πληγῆς μου. Ἡ Πηνελόπη τότε δέ βάσταξε πιά. Τά γόνατά της ἔτρεμαν».

ΣΤΑΘΗΣ: (τρομερά ἐκνευρισμένος) Πάψε... Πάψε πιά.

ΜΙΑΤΟΣ: Γιέμ... 'Εγώ δέ...

ΣΤΑΘΗΣ: Πάψτε! 'Αφῆστε με ἥσυχο λοιπόν. Βρῆκες τήν ὥρα νά...

ΜΙΑΤΟΣ: Καλά γιέμ· καλά· ὅπως πεθυμᾶς.

ΓΙΩΡΓΗΣ: (μπαίνοντας) Καταρχμένο βρωμονήσι.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: "Εγινα μούσκεμα.

ΣΤΑΘΗΣ: (μ' ἔνταση) Τί ξέρετε σεῖς ἀπό μούσκεμα...

ΓΙΩΡΓΗΣ: Τ' αὐλάκι ξεχείλισε, θά μπουκάρουνε μέσα τά νερά.

ΒΑΣΙΛΗΣ: "Ερχομαι γώ... Αὔριο παπού· ἔ;...

ΜΙΑΤΟΣ: Ναί γιέμ... Ναί. (ὁ Βασίλης βάζει ἕνα τσουβάλι, παίρνει κι ἕναν κασμά καί βγαίνει)

ΑΓΗΣ: (ἤρεμα στό Στάθη) Μήν ἐκνευρίζεσαι Στάθη παιδί μου.

ΣΤΑΘΗΣ: Ναί τό καταλαβαίνω μά δέν μπορῶ... δέν μπορῶ... (κλαίει)

ΑΓΗΣ: Μή στεναχωριέσαι.

ΣΤΑΘΗΣ: Αὐτός ὁ δαιμονόκαιρος μέ τρελαίνει. Νιώθω τά νεῦρα μου νά τεντώνονται σά νά τά τραβάει ντανάλια. (ἤρεμα) Συμπάθα με παπού.

ΜΙΛΤΟΣ: Τί κρένεις γιέμ. Μένανε νά συμπαθᾶς. Σάματις δέ σέ νιώθω θαρεῖς. Τοῦτος ὁ βρωμόκαιρος βλέπεις... "Ε! Νά, μαθές εἶναι καί μένανε μιά παρηγοριά... Θά χαρεῖ πολύ ἢ γριά σάν πάρει ἓνα γράμμα ἀπ' τό χέρι μου. Τοῦτο μονάχα. Βλέπεις δέν ἔχει κανένα πιά νά τή γνοιαστεῖ. Τ' ἀγόρια βλέπεις δέν μποροῦνε. Δέν μποροῦνε νά τῆς γράφουνε... Κι ἄν ζᾶνε κιόλας. (μέ βαθιά φωνή) "Ὅσο γιά τή θυγατέρα μου... "Εχ... Βολές βολές στοχάζουμαι τί θᾶταν καλύτερο νά κάνω...

ΒΑΣΙΛΗΣ: (μπαίνοντας ἀκούει τά τελευταῖα λόγια τοῦ Μίλτου) Σάν τί θές νά κάνεις παπού;

ΜΙΛΤΟΣ: (συνεσταλμένα καί πονηρά) "Ε... νά... δέ θάξιζε μαθές νά τούς κοροϊδέψεις. Εἶναι πού δέ θά... (ψάχνει νά βρεῖ τί ἐντύπωση κάνουν τά λόγια του) Σάματις θά... μά νά, εἶναι πού δέ στέργετε σεῖς καί λέω : Γώ δέν ξέρω γράμματα... Τοῦτοι μαθές, νά ὁ "Αγης ὁ... Γώ γιά νά πῶ τή μαύρη ἀλήθεια δέν τό πιστεύω πώς εἶναι κακό.

ΒΑΣΙΛΗΣ: (γελώντας) Κακό εἶναι παπού...

ΜΙΛΤΟΣ: Τί νά πῶ... Σεῖς ξέρετε πιότερα. Κι ὕστερις πῶς νά σᾶς ἀφήκω καί σᾶς.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Μονάχα αὐτό!

ΑΡΧΕΙΑ
ΜΙΑΤΟΣ: Ναι... νά δέ θέλω νά τούς κάμω και τό
χατήρι. Κι οί γιοί μου δέ θά τόθελαν κι ἡ θυ-
γατέρα μου δέ θά τόθελε. Ναι κείνη δέ θά τό-
θελε.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Βλέπεις τα τό λοιπόν.

ΜΙΑΤΟΣ: (σκεφτικά) Μά ἔλα πού και κείνη ἢ καφε-
ρή ἢ γριά εἶναι μονάχια.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Θάρθει μιά μέρα παπού πού κανέννας δέ
θᾶναι μονάχος. Μιά μέρα πού κάθε γονιός θά
ζει κοντά στά παιδιά του χαρούμενος κι εὐτυχι-
σμένος...

ΒΑΡΤΑΝ: (στό Βαγγέλη) Σοῦ εἶπα ντέ τέλω νά ἡβά-
ζεις ὑποδήματά σου μέσα στή μύτη μου.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Παράταμε κάτω. Κέφι ἔχεις γιά καυγά
πάλι. Σέ πείραξαν τά παπούτσια δηλαδή.

ΒΑΡΤΑΝ: Καί βέβαια, ζάνεμ, πού μέ ἡπειράξαν. Τόσο
μέρος ἔχεις. Κάτω ἀπ' τό κρεβάτι σου ἡβάλεις.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Σιγά μή στάξει ἡ οὐρά τοῦ γαιδάρου
μές στό πηγάδι.

ΒΑΡΤΑΝ: Αὐτό πού ἐγκώ σοῦ ἡλέγω.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: "Ολο παραξενιά εἶσαι πανάθεμά με.

ΒΑΣΙΛΗΣ: "Ε! Σωπᾶστε ντέ. Βρήκατε τήν ὥρα γιά
καυγά.

ΒΑΡΤΑΝ: "Αμα παεμένος στό ἡσπίτι σου εἶσαι κά-
νε ὅ,τι θέλεις. Μά ἐντῶ πρέπει νά σέβεσαι ἡθέ-
ση ἄλλουνοῦ.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: "Αι παράτα με.

ΒΑΡΤΑΝ: Αὐτό πού ἐγκώ σοῦ ἡλέγω.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Μωρέ τί μάς λές.

ΒΑΡΤΑΝ: Κλεισμένο στόμα μου ἡκάνω γιά νά μή...

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Γιατί τί θά μού ιανες;

ΒΑΡΤΑΝ: (σιγά) "Ας στέ ντιάολο άπό' ντῶ.

ΑΓΗΣ: Βρέ παιδιά δέ ντρέπεστε;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Μοῦ φαίνεται πώς ξεχνάτε ποῦ βρισκόσαστε.

ΒΑΡΤΑΝ: Μά άκουσες τί εἶπε σύ ἔξυπνος;

ΑΓΗΣ: Θα πάψεις λοιπόν Βαρτάν;

ΒΑΡΤΑΝ: Σύ κοιταγμένος ντουλιά σου νά ἠκάνεις "Αγη.

ΑΓΗΣ: (μαλακά) Κι αυτό δουλιά μου εἶναι παιδί μου.

ΒΑΡΤΑΝ: Τότες νά ἠπεῖς κεινοῦ νά ἠπάψει κι ὄχι ἔμένα.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Καλά, καλά.

ΒΑΣΙΛΗΣ: "Αν δέν μπορεῖτε νά κρατᾶτε τά νεῦρα σας φίλοι, μεῖς δέ σᾶς φταῖμε σέ τίποτα νά σᾶς άκούμε.

ΑΓΗΣ: Πάψε Βασίλη... Πέρασε...

ΒΑΣΙΛΗΣ: Μά πρέπει νά προσέχουμε τά λόγια μας. 'Αλλιῶς δέ θάπρεπε νά λεγόμαστε πολιτικοί κρατούμενοι...

ΑΓΗΣ: Τώρα ανάβεις ἐσύ. Βλέπεις λοιπόν. (παύση) Στάθη ἔλα άγόρι μου νά μοῦ γράψεις ἕνα γράμμα. (μόνος του) Σπάσαν κι αυτά τά γυαλιά μου καί... "Ελα παιδί μου καλή.

ΣΤΑΘΗΣ: Ναί...

ΑΓΗΣ: Γράφε. (ὅσο ὑπαγορεύει στό Στάθη 3-4 στήν ἄλλη γωνιά τοῦ τσαντηριοῦ παίρνουν ἕνα σιγανό νοσταλγικό τραγούδι) «'Αγαπημένη μου γυναίκα κι αγαπημένα μου παιδιά. Πῆρα τή φωτογραφία σας. Τήν ἔχω βάλει πάνω άπ' τό κρεβάτι μου καί κάθε πρωί σᾶς λέω καλημέρα καί κάθε βρά-

δυο καληνύχτα. Τουῦτες τίς μέρες θά μᾶς παραλά-
βει λένε ὁ στρατός σ' ἄλλο μέρος τούτου τοῦ νη-
σιοῦ: στά τάγματα. Δῶ πέρα ἡ ζωή κυλάει πο-
λύ τυραγνισμένα. Ὁ χρόνος περνάει δύσκολα κι
ὄλο προσμένουμε τή μέρα πού θά σᾶς σφίξουμε
λεύτεροι πιά στήν ἀγκαλιά μας».

ΣΤΑΘΗΣ: Δέ θά τ' ἀφήσει ἡ λογοκρισία αὐτό.

ΑΓΗΣ: "Αν τ' ἀφήσει. Τί νά γίνει Στάθη μου. Τίποτ'
ἄλλο. «Μέ πολλά φιλιὰ. "Αγης».

ΦΩΝΤΑΣ: (μέ ὑγρά καί λυπημένα μάτια. Σοῦ δίνει
τήν ἐντύπωση τοῦ ἀνθρώπου πού εἶναι προορι-
σμένος νά μή ζήσει πολλά χρόνια. Πλησιάζει τόν
"Αγη) Γράφεις "Αγη;...

ΑΓΗΣ: Νά!...

ΦΩΝΤΑΣ: Στή γυναίκα σου ἔ;

ΑΓΗΣ: Νάί, στό σπίτι.

ΦΩΝΤΑΣ: Εἶναι ὠραῖο πράμα νά χεις νά γράφεις σέ:
κάποιον. Ὁραῖο πράμα. Γώ δέν ἔχω πιά κανέ-
ναν.

ΑΓΗΣ: Κάνε ὑπομονή Φώντα.

ΦΩΝΤΑΣ: (νευρικά) Δέν ἔπρεπε νά φερθεῖ ἔτσι. Δέν
ἔπρεπε. Ζούσαμε τόσο ἀγαπημένοι...

ΑΓΗΣ: "Ετσι 'ναι ἡ ζωή παιδί μου. Μά μήν τά σκέ-
φτεσαι πιά, μήν τά σκέφτεσαι. Νέος εἶσαι. "Εχεις
καιρό μπροστά σου.

ΦΩΝΤΑΣ: Κι ὅμως "Αγη. Δέν μπορεί νᾶναι ἀλήθεια.
Κάτι μοῦ λέει πώς δέν εἶναι ἀλήθεια. Μπορεῖ
κί νά τή βάζουν νά μή μοῦ γράφει ἔ; Τί λές,
δέν μπορεί καί νά τήνε βάζουν μέ τό ζόρι γιά νά
μ' ἀναγκάσουν νά γυρίσω;

ΑΓΗΣ: Τί νά σοῦ πῶ Φώντα... Τί νά σοῦ πῶ παιδί
μου...

ΦΩΝΤΑΣ: (μ' ἄρρωστη ἔξαψη) Κι ὅμως τή βάζουν οἱ δικοί της γιά νά χωρίσουμε. Εἶν' ὅλοι τους παλιανθρώποι... "Όλοι τους. "Όλοι τους...

ΑΓΗΣ: Ναί Φώντα. Μά κάποτες θά μάθει ὁ κόσμος νά ζεῖ χωρίς κακίες. "Άσε τό χρόνο νά δείξει.

ΦΩΝΤΑΣ: Κι ὅμως δέν εἶν' ἀλήθεια. Γράφει πώς θέλει νά χωρίσουμε γιά νά γυρίσω πίσω. Μά ξέρω... 'Άπειλές εἶναι. Δέν μπορεί ἐκείνη νά... Δέν μπορεί.

ΑΓΗΣ: Σοῦ γράφει πιά;

ΦΩΝΤΑΣ: (μ' ἄτονη φωνή βαριά) "Όχι.

ΑΓΗΣ: Τότες...

ΦΩΝΤΑΣ: Κι ὅμως δέν εἶναι δυνατό, δέν εἶναι. (ἄγρια) Μήν ἐπιμένεις λοιπόν. Θά δεῖς, θά δεῖς. (πάει πρὸς τήν ἔξοδο)

ΑΓΗΣ: Ποῦ πᾶς;

ΦΩΝΤΑΣ: "Άστε με... "Άστε με...

ΑΓΗΣ: Δέ θέλει νά τό πιστέψει πώς τόν ἄφησε ἡ γυναίκα του.

ΣΤΑΘΗΣ: Εἶναι πολύ δυστυχισμένος.

ΑΓΗΣ: Τοῦ κάνει κακό ν' ἀντιμετωπίσει τήν ἀλήθεια

ΣΤΑΘΗΣ: Τήν ἀγαποῦσε πολύ.

ΑΓΗΣ: Δημιούργησε μέσα του ἓνα ψέμα. Κατά βάθος κι ὁ ἴδιος δέν τό πιστεύει αὐτό πού λέει. Μά τοῦ χρειάζεται νά ἐλπίζει...

ΣΤΑΘΗΣ: Μά εἶναι σωστό αὐτό "Άγη;

ΑΓΗΣ: Σωστό;... Μμ... δέν ξέρω... "Ίσως, μπορεί.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Αὐτή 'ταν ὅλη κι ὅλη ἡ βροχή.

ΑΝΤΩΝΗΣ: Πῶς μύρισ' ἡ γῆς. (εἰσπνέει βαθιά)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Μπήκαμε γιά καλά στό φθινόπωρο.

ΒΑΡΤΑΝ: Πάψτε. (ἀκούγεται μεγάφωνο, σηκώνεται
ὄρθιος μέ μεγάλο ἐκνευρισμό)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Τό μεγάφωνο.

ΜΕΓΑΦΩΝΟ: Προσοχή! Προσοχή! "Όσοι ἀκούσουν τά
ὀνόματά τους νά συγκεντρωθοῦν αὐριο τό πρωί
στάς 8 στό χῶρο τοῦ λιμανιοῦ προκειμένου νά γί-
νει μεταγωγή. Ἀναστάσιος Βερίκος, Βασίλειος
Ἀναγνωστάκης, Ἰωάννης Κουρεμές, Ἰωσήφ Βίγλος,
Γεώργιος Μαλακός, Νικόλαος Σουράτης. Ἐπανα-
λαμβάνομεν τά ὀνόματα. (τό μεγάφωνο ἔπαναλαμ-
βάνει τά ὀνόματα. Ὁ Βαρτάν πού ἦταν σέ πρω-
τοφανῆ ἔνταση ξετεντώνεται σάν σπασμένη χορδή)

ΒΑΡΤΑΝ: Πάει κι αὐτό.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Εἶναι μεταγωγή γιά στρατοδικεῖο.

ΒΑΡΤΑΝ: (στόν Ἀγη) Ἠγλύτωσησά καί σήμερα. Ἀπό
ἡμέρα πού προανάκριση ἠπέρασα περιμένω...

ΑΓΗΣ: Μπορεῖ καί νά μή σέ καλέσουν ποτές.

ΒΑΡΤΑΝ: (ξεσπάει) Ἀμα ἤξερα πώς θά μέ ντίκαζαν
νά πετάνω δέ θά μένοιαζε. Ἀς στό ντιάολο ἢ βρώ-
μα ἢ ζωή. Μά κεῖνο πού μέ ἠκάνει νά ἠπεθαί-
νω κάτε λεφτό εἶναι μέχρις ἠμπροστά ἐκτελεστι-
κό ἀπόσπασμα νά ἠφτάσεις. Ἀνάκριση στή Γενι-
κή, στή ΣΦΑ κρατητήριο.

ΑΓΗΣ: Θά δεῖς πού δέ θά σέ φωνάξουν.

ΒΑΡΤΑΝ: Σπασμένα νεῦρα μοῦ ἤκανε αὐτή ἡ κατά-
σταση.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: (μετανιωμένος γιά τόν προηγούμενο καυ-
γά πού ἔκανε μέ τό Βαρτάν) Βαρτάν θάθελα νά
μέ συμπαθήσεις γι' αὐτά πού εἶπα πρωτήτερα.

ΒΑΡΤΑΝ: Γώ ξεχασμένα ἔκανα τζάνεμ. Μά καί σύ λη-
σμόνησε μπέ. (δίνουν τά χέρια καί βάζουν τά γέ-
λια) Ἠξέρεις τούτη ὑπόθεση στρατοδικεῖο παρά-

ξενο μέ ἤκανε. Βαρτάν πολύ ὑπομονετικός ἦτανε.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Ναί, σέ καταλαβαίνω. Καί γώ μ' ὄλη αὐτή τήν ὑπόθεση τῆς μεταφοῶς μας ἔχω ἐκνευριστεῖ. Λένε πώς αὐριο μπορεῖ νάχουμε ἀποστολή. (πλησιάζουν κι ἄλλοι κοντά του ἀνήσυχοι)

ΒΑΡΤΑΝ: Ναί.

ΣΠΥΡΟΣ: (ἀφηρημένα) Ποιός ξέρει τί μᾶς περιμένει.

ΑΓΗΣ: Γιά νά δοῦμε.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Τί μπορεῖ νά μᾶς κάνουνε ;

ΣΤΑΘΗΣ: "Ο,τι φανταστεῖς μπορεῖ νά σοῦ κάνουν.

ΣΠΥΡΟΣ: "Ενας φαντάρος ἀπ' τά τάγματα εἶπε σ' ἕναν ξάδελφό του πώς εἶναι ἀποφασισμένοι νά μᾶς λυγίσουν.

ΜΙΑΤΟΣ: Τήν ψυχή μποροῦν νά τή λυγίσουν; ... "Οχι!
"Ε!

ΒΑΣΙΛΗΣ: Θά πᾶμε καί θά δοῦμε. Πολλές φορές τά βρίσκεις ἀλλιότικα ἀπ' ὅ,τι τά περιμένεις. Μεῖς πιστεύουμε στήν ἀλήθεια τοῦ ἀγώνα μας. Κι ἂν τώρα ὑποφέρουμε κι ἂν αὐριο χρειαστοῦν κι ἄλλες θυσίες... Τί νά γίνει; Χωρίς θυσίες γίνεται τίποτα ἔ; (στό Σπύρο μ' ἀγάπη) Φοβᾶσαι;

ΣΠΥΡΟΣ: (τρομαγμένος) "Οχι! 'Εγώ!... Νά... Νά στήν 'Ασφάλεια πέρασα ἀπό φάλαγγα.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Δέ φοβᾶται τό τσαμένο, μόνο πού τρέμει.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Καλά παλικαρά μου σύ...

ΓΙΩΡΓΗΣ: Δέν κάνω τό παλικάρι· μά δέ λέω πώς δέν πάει κι ἡ ψυχή μου στήν Κούλουρη.

ΑΓΗΣ: "Ολα περνᾶνε.

ΣΠΥΡΟΣ: (ἀπολογητικά) Τί νά φοβηθῶ... ὅ,τι εἶναι νά γίνει ἄς γίνει. (παύση) Λένε πώς ἀπ' τούς

φραντάρους στά τάγματα δέ μείνανε ούτε έκατό, οί άλλοι σπάσανε.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Τότες δούλεψαν και τά πολυβόλα.

ΣΤΑΘΗΣ: (γελάει νευρικά) Τίποτα δέν είναι τά πολυβόλα. Τίποτα δέν είναι. (παύση)

ΑΓΗΣ: Ή θάλασσα σήμερα ήταν γιομάτη πεταμένα ψωμιά. Κανείς δέν τρώει πιά όλο του τό ψωμί.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Γώ βαρέθηκα νά κουβαλάω στή θάλασσα τά μουχλιασμένα. Λές και στενέψαν όλα τά στομάχια.

ΣΠΥΡΟΣ: "Ε;... βέβαια... μά είναι κι ή ζέστη...

ΒΑΡΤΑΝ: Ναί, είναι κι ή ζέστα γι' αυτό... (παύση)

ΣΤΑΘΗΣ: Τά πολυβόλα... τά πολυβόλα. Τίποτα δέν είναι τά πολυβόλα. "Οχι! Τ' άλλα είναι τό μαρτύριο. Τά βασανιστήρια, τό κουβάλημα τής πέτρας, τό ρίξιμο στή θάλασσα, τά πυρωμένα σίδερα.

ΒΑΣΙΛΗΣ: (ψιθυριστά) Δολοφόνοι!

ΣΤΑΘΗΣ: Μας βάζανε νά κουβαλάμε θάλασσα στίς φοϋχτες τρακόσια μέτρα μακριά, κι αλλίμονο άν δέ τά κατάφερνες. Θάτρωγες ξύλο ώσπου νά λιγοθυμίσεις. Κι ό ήλιος νά καίει από πάνω σου και νά μήν έχεις δυό σταγόνες νερό νά ξεδιψάσεις. Ήταν μαρτύριο σās λέω, ήταν μαρτύριο.

ΑΓΗΣ: Στάθη, παιδί μου. Τώρα περάσαν πιά.

ΣΠΥΡΟΣ: Περάσαν!...

ΣΤΑΘΗΣ: Μιά μέρα μας βάλανε και κουβαλάγαμε νερό στά γράμματα απ' τή θάλασσα.

ΣΠΥΡΟΣ: Ποιά γράμματα;

ΣΤΑΘΗΣ: Αύτά πού γράφουν «Ζήτω ό βασιλεύς Παῦλος». Κάναμε δέκα δρόμους. Άλλίμονον άν δέν έτρεχες ή άν τό δοχείο σου δέν ήταν γιομάτο.

Δεξιά κι αριστερά σου κάθε δέκα μέτρα ήτανε κι από ένας αλφαιμίτης. Κρατούσαν τά μπαμπού στά χέρια κι όλο και χτυπούσαν. Οί πίο πολλοί μας βγάλαμε τίς αρβύλες. Τά πόδια μας πατούσαν στίς αφάνες κι ήταν γιομάτα πληγές. Κι όλο τρέχαμε. Ή ανάσα μας φωτιά. Τά μάτια μας είχαν ξεραθει. Τό δίκωχο μούσφιγγε σά μέγγενη τό κεφάλι. Τά μηλίγγια χτυπούσαν δυνατά... "Όταν στραγγίξαμε τόν καυτερό ήλιο στό κορμί μας σταμάτησε και τό καψόνι.

ΒΑΣΙΛΗΣ: (ψιθυριστά) Έγγλέζικα συστήματα.

ΣΤΑΘΗΣ: Κεϊνο πού μέ στεναχωρεϊ είναι πού μούμεινε αυτή ή τρεμούλα στά χέρια. (μικρή παύση) Φοβάμαι πώς δέ θά μπορέσω πιά νά ξαναδουλέψω.

ΣΠΥΡΟΣ: Σεϊς είσαστε φαντάροι. Σε μάς δέ θά φερθούνε έτσι. Τότες στήν 'Ασφάλεια ούτε πού μ'ένοιαξε καθόλου. (απολογητικά) Ναί σᾶς λέω δέν τό φοβάμαι τό ξύλο, δέν τό φοβάμαι... Μονάχα... νά... Κι ύστερις μπορεϊ και νά μή μάς... ε δάσκαλε;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Θα δούμε. Κι αν... "Όλα περνούνε, κεϊνο πού δέν ξεχνιέται ποτές είναι ή ντροπή. (κοιτιούνται στά μάτια) Και γώ θέλω νά κοιτάζω στά μάτια τούς ανθρώπους χωρίς νά ντρέπομαι. "Έτσι δέν είναι;

ΣΠΥΡΟΣ: Γιατί τά λές σ' έμένα αυτά...

ΒΑΣΙΛΗΣ: (άπλά) Σε σένα; Σ' όλους τά λέω και πίοτερο στόν έαυτό μου.

ΣΠΥΡΟΣ: Νόμιζα... (έπιχειρεϊ νά τόν κοιτάξει στά μάτια μά δέν μπορεϊ. Βγαίνει άργά μέ σκυμμένο τό κεφάλι. Στήν πόρτα συναντάει τόν "Αγη. Τόν

πιάνει απ' τό χέρι μέ σημασία ρίχνει μιά ματιά
ἀπόγνωσης στό τσαντήρι)

ΑΓΗΣ: Ποῦ πᾶς Σπύρο;

ΣΠΥΡΟΣ: (νευρικά ὑλοπτα) Πουθενά. (προσπαθεῖ νά
γελάσει μιά κόβεται τό γέλιο του)

ΑΓΗΣ: (σιγά) Φοβᾶσαι;

ΣΠΥΡΟΣ: (σιγά) Ναί φοβᾶμαι. Κι ὅμως μπορῶ νά σε
κοιτάω στά μάτια "Αγη!

ΑΓΗΣ: Τί πάει νά πει αὐτό;

ΣΠΥΡΟΣ: Σύ εἶσαι καλός "Αγη... Σ' εὐχαριστῶ γιά
ὅλα. Δέ θά σε ξεχάσω ποτέ. (δακρῶζει)

ΑΓΗΣ: (πού κατάλαβε) Τό σκέφτηκες καλά;

ΣΠΥΡΟΣ: Ναί.

ΑΓΗΣ: Δέ θάβρεις πιά ἡρεμία.

ΣΠΥΡΟΣ: "Ισως. Μά δέ μπορῶ ἄλλο... Δέ μπορῶ.
(φεύγει)

ΜΙΛΤΟΣ: Γιά σωπάστε. Φημερίδες εἶπε;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: "Οχι, πῶς σου φάνηκε.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Εἶν' ὁ ἀγέρας πού σφυρίζει στά σκιοινιά
(παύση)

ΒΑΣΙΛΗΣ: Πέρα στήν 'Αττική βρέχει ἀκόμα.

ΑΝΤΩΝΗΣ: Γώ τήνε βλογάω τή βροχή. Τούτη κά-
ποτες μου γλύτωσε τή ζωή. (ἀπ' τό διπλανό τσαν-
τήρι ἀκούγεται ἓνα βιολί πού παίζει) Παλιά τά
χτήματά μου μ' ἀπόδιναν καρπό. Τότες τό καλα-
μπόκι εἶχε καλή τιμή κι οἱ σοδιές μου μου δί-
νανε πλούσιο βιός. "Ε, τό λοιπόν. Κεῖνο τό χρό-
νο. Θέρος τοῦ σαρανταδυό ἤρθαν οἱ γερμανοί στό
χωριό. (οἱ ἄλλοι μαζεύονται γύρω του) Συντά-
ξανε τόν κόσμο στήν πλατέα κι εἶπανε: Θά μᾶς

δόκετε τή φετεινή σοδιά και θά πλερωθειτε με
γερμανικά μάρα. Μεις δέν τό δεχτήκαμε. Μᾶς τά
πῆραν μέ τό ζόρι. Τότες στήν πόρτα τῆς ἐκκλη-
σιᾶς κολήθηκε ἡ πρώτη προκήρυξη. Οἱ γερμανοί
φρυάξαν. Πιάσανε δέκα. Θά σᾶς ντουφεκίσουμε γιά
παραδειγματισμό λένε. Και τό Σαββάτο πρίν κα-
λά-καλά ξημερώσει μᾶς βγάζανε ἀπ' τό κελί τῆς
φυλακῆς γιά τόν τόπο τῆς ἐκτέλεσης. Κείνη τήν
ώρα ἔπιασε ἡ βροχή. Μιά μπόρα δαιμονισμένη
κι ἦταν καλοκαίρι καιρός. Ὁ οὐρανός ἔριχνε του-
λούμια νερό. Σκοτείνιασε· δέν ἔβλεπες οὔτε τριάν-
τα μέτρα μπροστά σου. Τότες μοῦρτε ἡ ιδέα νά
λακίσω. Ὅπως μᾶς πάγαιναν στήν πλατέα—κει
ὀρίστηκε νά ντουφεκιστοῦμε—σέ μιά γωνιά δίνω
μιά κλωτσιά στό διπλανό μου γερμανό και τοῦ
δίνω δρόμο. Αὐτοί πυροβολᾶνε. Μά οἱ σφαῖρες
σφυρίζαν δίπλα μου χωρίς νά μ' ἀγγίξουνε. Τό
κυνήγι τους ἦταν ἄγριο, τρομαχτικό—ἄρχισα ν' ἀπελ-
πίζομαι—και νά, μπλούμ, ξαφνικά ἔπεσα σ' ἓνα
ἀσβεστόλακο γιομάτο νερό. Οἱ γερμανοί μέ χά-
σαν. Περάσαν ἀπό δίπλα μου χωρίς νά ὑποψια-
στοῦνε τίποτες. Ὑστερα ἀπό μιά ὥρα τράβηξα γιά
τά κορφοβούνια... Κι ἔμεινα... ὕστερις ἔγινε ὁ
ΕΛΛΑΣ... Νά γιατί βλογάω τή βροχή.

ΒΑΣΙΛΗΣ: (νοσταλγικά) Ὁ Ἄσπρος διάβαινε ἀργός
καλημερίζοντας τά καμποχώρια. Κεῖ στήν ἄκρη
τοῦ ποταμιοῦ πρωτόειδα τήν ἀρραβωνιαστικιά μου.
Κείνη τρομαγμένη κρύφτηκε μέσ στίς καλαμιές.
Καλημέρα τῆς λέω... γιατί φοβᾶσαι;... Γέλασε.
Σέ τρεῖς μέρες δόσαμε ἀρραβώνα. (μικρή παύση)
Κεῖ στήν ἄκρη τοῦ ποταμιοῦ οἱ ἰταλοί ἓνα βρά-
δυ... Δέν πέρασε καιρός κι ὁ Ἄσπρος σκόρπιζε
τό αἷμα δυό ἰταλῶν. Τότες τράβηξα και γώ γιά
τίς κορφές.

ΣΤΑΘΗΣ: Ἡ θάλασσα ξέρασε τουμπανιασμένο τό

κουφάρι του προδότη. Ήταν αυτός που έριξε στη φυλακή είκοσιένα παλικάρια του χωριού μας. Τρεις μάνες φόρεσαν τά μαύρα. Και τά γαρούφαλα ξεραίνονταν στίς γλάστρες. Κεϊ κάτω απ' τό γέρικο πλατάνι ή μάνα μου ή δικιά μου μοιρολόισε τό κρεμασμένο αδέρφι μου.

ΜΙΑΤΟΣ: Θαχε χαθει ό γήλιος απονώρα σάν ηρτε ό μεγάλος μου και ζήτησε ευκή. «Πατέρα κάνε καρδιά και φεύγω. Σά θά γυρίσω δέ θά πατάει ποδάρι ξένο τήν πατρίδα. Τήρα τά χτήματα όσο δίνεσαι κι απέ σά θά ματάρθω τότενες θά ζάμε φτωχισμένοι».—Σύρε στήν ευκή μου γιέμ και νά προσέχεις, τουπα. Γέλασε και μου φίλησε τό χέρι. Δυό μῆνες κι ηρτε κι ό μικρός τά ίδια. (λυπημένα) Ή τσούπρα όμως δέν ητονε πρεπό νά ξεπορτίσει. Αυτήνα είναι δουλιά των αντρωνε. Ή μάνα της κακοκαρδίστηκε κι ούτε και τή δικιά μου ευκή πού πῆρε. Μαθές τόχουμε βάρος στή καρδιά πόφυγε μοναχιά της. "Εχ! Σάν πιάστηκε—πληγώθηκε πάνω στή μάχη—γύρεψε νά τή συγχωρέσουμε. "Εχ! Συγχωρεμένη νάσαι απ' τή καρδιά μου κι άς έχει τήν ευκή μου.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Δημήτρη, μου φώναξε ή γυναίκα μου τήν ώρα πούφευγα για τή φάμπρικα. Θέλω νά σοῦ πῶ. Έριξε στους ώμους μου τά χέρια της και σώπασε. Γώ ό βλάκας δέν κατάλαβα τίποτας. Χέ, τήν κοίταξα μονάχα παράξενα. Χέ... Θασαι άγόρι μου—πε ένα γερό άγόρι. Μιά ώρα αργότερα μέ πιάσαν. (τό βιολί φτάνει σε φόρτε) Τώρα είναι δυό χρονῶ άγόρι.

ΣΤΑΘΗΣ: (σιγά) "Αγη.

ΑΓΗΣ: Ναί...

ΣΤΑΘΗΣ: Πές μου... Θα μπορέσω πιά νά δουλέψω;...

ΑΓΗΣ: (τρουφερά) Και βέβαια πού θα μπορέσεις.

ΣΤΑΘΗΣ: (ψιθυριστά) "Αμα δέ θά μπορέσω πιά νά ξαναδουλέψω θά...

ΑΓΗΣ: Μά τί εἶναι αὐτά πού λές.

ΣΤΑΘΗΣ: Αὐτή ἡ τρεμούλα τῶν χεριῶν. Θέ μου. (βά-
ζει τά χέρια του στά μάγουλά του. Μπαίνει ὁ
Φώντας. Φαίνεται στεναχωρημένος καί βρεμένος)

ΒΑΣΙΛΗΣ: Καλῶς τό Φώντας.

ΦΩΝΤΑΣ: (ἀφηρημένα). Καλησπέρα.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Εἶσαι μούσκεμα... Μά τί ἔχεις;...

ΦΩΝΤΑΣ: Τίποτα.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Μά...

ΦΩΝΤΑΣ: Δέν εἶμαι τόσο καλά. (πιάνει τό κεφάλι του)

ΒΑΣΙΛΗΣ: Ἔχεις πυρετό;

ΦΩΝΤΑΣ: Ἴσως... Ἄσε με.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Καλά· ὅπως νομίζεις.

ΦΩΝΤΑΣ: (μ' ἀπελπισία) Μή μοῦ θυμώνεις καί σύ.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Τότε λοιπόν ποῦ ἤσουν; Βράχηνες κιόλας.

ΦΩΝΤΑΣ: Πῆρα ἓνα γράμμα συστημένο.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Ἄπ' τή γυναίκα σου;

ΦΩΝΤΑΣ: Ναί.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Λοιπόν;

ΦΩΝΤΑΣ: Μούστειλε τό διαζύγιο. Κατάλαβες λοιπόν;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Ὡστε...

ΦΩΝΤΑΣ: Ναί. Ὅλα τελειῶσαν πιά.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Καταλαβαίνω.

ΦΩΝΤΑΣ: Κι ἐγώ ὁ βλάκας πού νόμιζα πώς ἦταν ψέ-
ματα ὅσα μούγραφε. (μικρή παύση) Φαίνεται πώς

δέν υπάρχει τίποτα τό τίμιο πάνω στή γῆ. Τίπο-
τά τό τίμιο.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Γι' αὐτό παλαίβουμε.

ΦΩΝΤΑΣ: Δέ μέ νοιάζει πιά γιά τίποτα...

ΒΑΣΙΛΗΣ: Μήν τό λές αὐτό. Πρέπει ν' ἀντιδράσεις.

ΦΩΝΤΑΣ: Δέν μπορῶ.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Προσπάθησε. Σύμφωνοι;

ΦΩΝΤΑΣ: (ἀφηρημένα) Ναί. (μικρή παύση)

ΒΑΣΙΛΗΣ: Πάνω ἀπ' τήν Ἀθήνα ἀστράφτει.

ΦΩΝΤΑΣ: (λυπημένα) Ναί... (μικρή παύση)

ΒΑΣΙΛΗΣ: Κοίτα πῶς λάμπουνε τ' ἀστέρια.

ΦΩΝΤΑΣ: Ναί... (μικρή παύση)

ΒΑΣΙΛΗΣ: Πᾶμε;

ΦΩΝΤΑΣ: Ναί. (φεύγουν. Ὁ Στάθης ὀρθιος προοστᾶ
στόν ὀρθοστάτη κάτω ἀπ' τή λάμπα διαβάζει)

ΑΓΗΣ: Τί διαβάζεις Στάθη;

ΣΤΑΘΗΣ: Τόν «Ἀληθινό Παλαμᾶ».

ΑΓΗΣ: Τοῦ Ζ.;

ΣΤΑΘΗΣ: Ναί.

ΑΓΗΣ: Ὠραῖο βιβλίο.

ΣΤΑΘΗΣ: Ναί.

ΜΙΛΤΟΣ: (ἀνήσυχτα) Νύχτωσε κι ἀκόμα νά φανοῦν οἱ
φημερίδες.

ΑΓΗΣ: Θαρθοῦν, θαρθεῦν.

ΜΙΛΤΟΣ: (μονολογώντας) Κάτι βαριό μοῦ πλακώνει
τήν καρδιά.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Δέν εἶναι μωρέ κοινωνία αὐτή. Ἀπ' ὅπου νά
τήν πιάσεις λερώνεσαι. Ἄχ μωρέ... Πόσο θά κρα-

τήσουνε τά ψωμιά τους άκόμα. Θα γίνει θεν δέ θεν ή επανάσταση. Θ' αναπνέψει και τουτος ο λαός μιά βολά, ε Βαγγέλη; Κάθομαι πού λές καμιά φορά και νειρεύουμαι. Μά μέ τά όνειρα γίνεται τίποτις θα μου πεις; "Οχι. Μόνο μέ δουλιά ε; Μά ετσι σαν τηράω όλους τουτους γύρα μου χάίρομαι και λέω: "Αντε. "Ολοι μαζί και θα τήν μπουμπουνίσουμε. Μεις εδω κρατάμε ένα σπουδαίο χαράκωμα. Οι άλλοι στό βουνό, ε; "Ο κόσμος πίσω πού παλαίβει. "Εμ γίνεται ποτές νά μή γίνει; Ουστ στό διάολο από δω κει. Βαρέθηκα νά πουλάω σαρδέλες στό μπακάλικο. Γώ μωρέ Βαγγέλη αγαπάω τή γῆς! Μά πρέπει πρώτα νά τελεύουμε μέ τούς μπουρζουάδες, ε;

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: "Ετσι ειῖναι.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Κι ύστερα θα νιώθω τούς άλλους γύρα μου φτυχισμένους τότες σαν θα κάνω κι εγώ τή δουλιά πού μ' άρέσει, ε Βαγγέλη;

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Ποιά δουλιά;

ΓΙΩΡΓΗΣ: (συνεσταλμένα) Αυτή πού σούλεγα ντέ!

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: "Ορنيθοτροφείο τό λοιπόν;

ΓΙΩΡΓΗΣ: Και βέβαια!

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Και τήν κατέχεις σύ αυτή τή δουλιά;

ΓΙΩΡΓΗΣ: (περήφανα) Χμ. Βλέπεις αυτό τό βιβλίο πού διαβάζω; "Ε λοιπόν ειῖναι ένα βιβλίο πού τά γράφει όλα. Σαν πέθαν' ο πατέρας μου—δηλαδή λίγο προτου πεθάνει—μέ πήρε κοντά του και μουπε: Δέν έχω νά σ' αφήνω τίποτις παιδί μου. Νά πάρε όμως αυτό τό βιβλίο. Κοίταξε νά τ' αγαπήσεις, μουπε. "Ε, αυτό ηταν! (παύση) Θα κτίσω ένα σπιτάκι μέ μεγάλες τζαμαρίες στήν άκρη στό χτήμα και κει θα χάίρομαι τόν ηλιο χωρίς άφεν-

τικά και χωρίς σκοτούρες. 'Αρκεῖ νά φύγουμε ἀποδῶ.
'Αρκεῖ νά φύγουμε.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Καί βέβαια πού πρῶτα πρέπει νά φύ-
γουμε.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Θά τούχω μιά ταμπέλα ἀπ' ἔξω. "Ἐχω σκε-
φτεῖ καί τήν ταμπέλα, θ' φαίνεται ἀπό χίλια μέ-
τρα «'Ορνιθοτροφεῖο ὁ Παράδεισος». 'Απ' τή μιά
μεριά θάχει ἕναν κόκορα πού θά λαλάει μέ χρυσο-
πράσινα φτερά, ἀπ' τήν ἄλλη μιά φωλιά μέ χρυσά
στάχια καί χρωματιστές κορδέλες καί στή μέση
δυό-τρία αὐγά. Σ' ἀρέσει;

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: (περιφρονητικά) Γουῆστο ἔχει. Μονάχα πού
γώ δέ θά μπορούσα ποτέ νά δουλέψω σέ μιά
τέτια δουλιά.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Γιχτί τάχατες;

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: "Ἐτσι... Πφ! Θά μοῦ στενεύαν τήν καρ-
διά καί θά μαράζωνα. Μένανε μ' ἀρέσει ἢ θά-
λασσα.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Δύσκολη ζωή!

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Μπορεῖ. Μ' ἄν ἔχεις μπράτσα γερά...
Μένανε ἀπό πιτσιρίκος μ' ἄρεσε τούτη ἡ δουλιά.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Λένε πώς εἶναι σκληρή ἡ δουλιά τῶν ναυ-
τικῶν.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Πανάθεμά την. Ποιός λέει τ' ὄχι. Νά πα-
λαίβεις μέ τά κύματα, νά ταξιδεύεις οὐρανό καί
γῆς σαράντα ὀλάκερα μερόνυχτα. Σκληρή. Σκλη-
ρή 'ναι τώρα πού οἱ ἐφοπλιστές δέν εἶν' ἀνθρώ-
ποι. "Ἄς εἶχα ὅμως μπάρκο παντοτεινό, νά μή μέ
δέρνει ἡ ἀναδουλιά, ἄς εἶχα γερή ἀποζημίωση
στ' ἀτύχημα καί τότες τό συζητᾶμε. Κι ὅστερις
ξέρεις τ' εἶναι νά ταξιδεύεις σ' ὅλα τά πόστα;
Νά ξεφορτώνεις προϊόντα τῆς πατρίδας σου πού
τά δούλεψαν λεύτεροι ἀνθρώποι. Νά συναντιέσαι

μέ τόν άράπη τοῦ Κείπ-Τάουν καί νά τόν ὀνομα-
τίσεις σύντροφο. Χμ. Γώ δέν εἶμαι γιά νά μαρα-
ζώνω στή στεριά.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: (μπαίνοντας) Ποιά σκηνή εἶν' αὐτή.

ΑΓΗΣ: 'Η Β' 5.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: (στό Στάθη) Χμ. Τί κρατᾶς στά χέρια
σου σύ;

ΣΤΑΘΗΣ: (τά χάνει) "Ένα... ένα βιβλίο.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Κομμουνιστικό εἶναι ρέ;

ΣΤΑΘΗΣ: "Όχι... τοῦ... τοῦ Παλαμᾶ.

ΑΓΗΣ: (ψύχραιμα) Εἶναι τά ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ,
τοῦ ἔθνικοῦ ποιητῆ (τό παίρνει ἀπ' τά χέρια τοῦ
Στάθη καί τοῦ τό δείχνει) Νά, Κωστῆ Παλαμᾶ.
Δέν τόν ἔχεις ἀκουστά;

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Πῶς δέν τόν ἔχω. Ἐθνικός ποιητής δέν
εἶναι;

ΑΓΗΣ: Ναί βέβαια...

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Αὐτός δέν ἔγραψε τόν ἔθνικό ὕμνο;

ΑΓΗΣ: Ναί μπράβο. Αὐτός εἶναι.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Στό διάολο γιά σκοτάδι. Γιατί ρέ δέν ἔχε-
τε κατάσταση;

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Νάτηνε δέ τήν βλέπεις;

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Κάνε τή δουλιά σου σύ. Γώ ρώτησα τό
γέρο.

ΑΓΗΣ: Νάτην' ἐδῶ εἶναι.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: (διαβάζει συλλαβιστά) Ὀνοματεπώνυμος.
Ποιός εἶν' αὐτός;

ΑΓΗΣ: Παρακάτω εἶναι τά ὀνόματα. (κάνει νόημα στούς
ἄλλους πού γελοῦν νά πάψουν)

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Στο διάολο για σκοτάδι. (διαβάζει) Μιλτιάδης Κουρένης.

ΜΙΑΤΟΣ: Γώ γιέμ.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: 'Αγησίλαος Παρίδης.

ΑΓΗΣ: 'Εγώ.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Χμ. Κάτσε από δῶ.

ΣΤΑΘΗΣ: Συμβαίνει τίποτα 'Αγη;

ΑΓΗΣ: "Οχι.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Νικόλαος Νικολάου.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Δέν εἶν' δῶ.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Ποιά εἶν' ἡ θέση του;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Αὐτή ἐδῶ.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Χμ! Γεώργιος Νικόλαγος.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Παρών.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Σπυρίδων Δούκας.

ΓΙΩΡΓΗΣ: Βγῆκε ὄξω.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Ποιά εἶν' ἡ θέση του;

ΓΙΩΡΓΗΣ: Αὐτή ἐδῶ. (ἀπό μακριά ἀκούγεται ἡ φωνή τοῦ ἐφημεριδοπώλη).

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΠ.: Φη-με-ρί-δες...

ΜΙΑΤΟΣ: (ἠλεκτριάζεται) 'Επί τέλους! Νάτες!

ΧΩΡ/ΚΑΣ: (στόν "Αγη) "Ελα δῶ σύ μπάρμπα. Νά. (τοῦ δίνει ἓνα σημείωμα) Σὺ δέν εἶσαι ὁ Παρίδης;

ΑΓΗΣ: Ναί.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Νά τοῦ μαζώξεις τά πράματά του καί νά τά φέρει ἓνας στό διοικητήριο. "Ακουσες;

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Τρέχει τίποτα;

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΠ.: Φη-με-ρί-δες.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: "Αστε τά λόγια, γρήγορα.

ΑΓΗΣ: (στούς άλλους) 'Ο Σπύρος ἔκανε δήλωση καί ζητάει τά πράματά του.

ΧΩΡ/ΚΑΣ: "Αντε γρήγορα! Γρήγορα.

ΑΓΗΣ: Ναί...

ΑΝΤΩΝΗΣ: Γιατί δέν ἔρχεται ὁ ἴδιος;

ΧΩΡ/ΚΑΣ: Νά μή σέ νοιάζει. (φεύγει)

ΑΓΗΣ: Κρίμα.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΠ.: (ἀπό μακριά). Φη-με-ρί-δες...

ΑΝΤΩΝΗΣ: 'Εγώ δέν τοῦ τά πάω. "Ας πάρει τά μοῦτρα του νάρτει νά τά πάρει ὁ ἴδιος.

ΑΓΗΣ: Ντρέπεται...

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Νά κάνει δήλωση δέ ντράπηκε;

ΑΝΤΩΝΗΣ: Γώ τόχα πονηρευτεῖ...

ΑΓΗΣ: Καθένας εἶναι λεύτερος νά κρίνει ὅπως θέλει. Κανείς δέν εἶναι μέ τό ζόρι ἐδῶ.

ΑΝΤΩΝΗΣ: 'Απ' τό πρωί ἦτανε στεναχωρημένος.

ΜΙΛΤΟΣ: (ἀνήσυχα) Νά πάρουμε φημερίδα...

ΓΙΩΡΓΗΣ: Γι' αὐτό ὁ φιλαράκος δέν ἔφαγε τό μεσημέρι... "Ἦτανε βλέπεις...

ΣΤΑΥΡΟΣ: (γέρος ἐπιβλητικός σάν γέρο-πλάτανος. Μ' ἀγωνία) Μίλτο...

ΜΙΛΤΟΣ: Σύ σαι Σταῦρο;

ΑΓΗΣ: Συμβαίνει τίποτα μπάρμπα Σταῦρο;

ΣΤΑΥΡΟΣ: (τά χάνει). "Ε; Τίποτις... Τίποτις...

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΠ.: (ἀπ' ὄξω) Θά πάρτε παιδιά ἐφημερίδα

ΜΙΛΤΟΣ: Ναί, βέβαια.

ΣΤΑΥΡΟΣ: Τί νά τήν κάνετε μαθές; δέ λέει καί τίποτες. (στόν ἐφημεριδοπώλη) Πάγαινε γιέμ. Φημερίδες σοῦ λέει ὁ ἄλλος. Πάγαινε τό λοιπόν ντές. (τόν σπρώχνει)

ΜΙΑΤΟΣ: Σταῦρο...

ΣΤΑΥΡΟΣ: Τ' εἶναι;

ΜΙΑΤΟΣ: (μέ τρομερή ἀγωνία) Κάτι μοῦ κρύβεις;

ΣΤΑΥΡΟΣ: Σάν τί νά σοῦ κρύψω;... "Οχι...

ΜΙΑΤΟΣ: Δόσε μου μιά γιέμ...

ΣΤΑΥΡΟΣ: (μ' ἀμηχανία) "Αστες σοῦ λέω παναθεμάτες. Οὔλο ψέματα γράφουνε οἱ παλιοφυλλάδες.

ΜΙΑΤΟΣ: «Βῆμα»... Ναί... «Βῆμα». (ἀγοράζει «Βῆμα» μά ὁ Σταῦρος τοῦ τήν παίρνει ἀπ' τό χέρι) Δέ μέ ξεγελάς μένανε Σταῦρο. Πέστο ὅ,τι ἔχεις νά πεῖς... Λοιπόν... δέν κρένεις;... (ὁ Σταῦρος σκύβει τό κεφάλι) Δόσε μου τή φημερίδα.

ΣΤΑΥΡΟΣ: Μά δέν εἶναι τίποτις, γιατί τό πῆρες ἔτσι... παλιοφυλλάδες.

ΜΙΑΤΟΣ: (ἄγρια) Δόσμου τη λοιπόν; (τοῦ τήν ἀρπάζει μέ βιάση, τήν ξεφυλλίζει λές καί ξέρει τή θέση πού γράφει τίς ἐκτελέσεις καί τίς καταδίκες. Διαβάζει μουρμουριστά. Ὁ "Αγης ρωτᾷ μέ νόημα τό Σταῦρο καί κεῖνος, μολογᾷ. Ὁ Μίλτος κερωμένος διαβάζει) Ἐξετελέσθη σήμερον τήν πρωίαν παρά τήν θέσιν Ἀκραῖος Ἅγιος Ἰωάννης ἡ συμμορίτισσα Γαρουφαλιά Κουρένη ἐτῶν δέκα ἐννιά. (Κλονίζεται, ὁ Σταῦρος τόν στηρίζει)

ΑΓΗΣ: Μίλτο...

ΜΙΑΤΟΣ: Παιδί μου... Παιδί μου...

ΣΤΑΥΡΟΣ: Δεκαεννιά χρονῶ κοπέλα κι ἔσβησε ὁ γήλιος ἀπ' τά μάτια της.

ΜΙΑΤΟΣ: Γιατί σέ μένα τούτη ἡ συφορά;...

ΣΤΑΥΡΟΣ: Ὑπομόνεψε Μίλτο.

ΜΙΑΤΟΣ: Νά ὑπομονέψω... Τί θά βγεῖ τώρα πού φα-
νίστηκα;

ΣΤΑΥΡΟΣ: Στάσου ἄντρας, Μίλτο.

ΜΙΑΤΟΣ: Ὦχ, ὁ ἔρμος ἐγώ.

ΣΤΑΘΗΣ: Κάνε κουράγιο παπού...

ΜΙΑΤΟΣ: Ὦχ!

ΣΤΑΥΡΟΣ: Κράτα τή συφορά σου.

ΜΙΑΤΟΣ: (σά χαμένος) Γιά ποιόν θ' ἀνθίσει πιά τ' ἀ-
γιόκλημα...

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Νά μπόραε κανένας νά φύγει ἀπό δῶ.
Νά χαθεῖ στήν ξενιτιά, νά μή βλέπει τίποτα.

ΜΙΑΤΟΣ: (μοιρολογώντας) Πῶς νάγινε καί στέρεψ' ἡ
πηγή πριχοῦ νά πιοῦν νερό τά πεταρούδια...

ΒΑΣΙΛΗΣ: (μπαίνοντας) Παπού!

ΑΓΗΣ: Σούτ!

ΒΑΣΙΛΗΣ: Τόμαθε; (τοῦ γνέφουν ναί)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Τούτη ἡ δυστυχία, τούτη ἡ συφορά μά
πότε ἐπί τέλους θά τελειώσει;

ΒΑΓΓΕΛΗΣ: Σήμερα ἡ κόρη τοῦ παποῦ. Αὔριο ἄλ-
λος... ἄλλος... ἄλλος...

ΜΙΑΤΟΣ: (μοιρολογώντας) Τῆς λεβεντιᾶς κλωνάρι καί
μαράθηκε...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Μά γίνεται τό λοιπόν πανάθεμά με οἱ
ἀνθρώποι νά χάνουνε τά σπλάχνα τους ἔτσι σάν
πού βασιλεύει ἐν' ἀστέρι. Μπορεῖ νά γεννοῦμε
παιδιά καί νά μᾶς τά σκοτώνουν;...

ΓΙΩΡΓΗΣ: Τί φελοῦνε τά λόγια... τί φελοῦνε;...

ΒΑΣΙΛΗΣ: Κάνε κουράγιο παπού.

ΜΙΑΤΟΣ: Κουράγιο ; Γιατί; Για ποιόνε; Σάματις μέ τό κουράγιο τό δικό μου θά μοῦ τήν ἀναστήσουνε ξανάς ;

ΣΤΑΥΡΟΣ: Ἀφῆστε τον... Εἶναι βαρύς ὁ πόνος, τόν γνωρίζω. Μά τά δάκρια δέν εἶναι γιά τά μάς. Ἡ γριά ἔχει μονάχα σένα.

ΜΙΑΤΟΣ: Τί νά τῆς κάνει τό λυχνάρι τώρα πού σβήστη ὁ γήλιος ἀπ' τά μάτια της!

ΣΤΑΥΡΟΣ: Ἔχεις τούς γιούς... Ἐγώ τόν εἶχα μόνον... ἕναν. Σ' αὐτούς ταιριάζει νά τήν γδικιωθοῦνε. Σὺ δόκε μονάχα τήν εὐκή σου.

ΜΙΑΤΟΣ: Εὐλογημένο νᾶναι τό χορτάρι, εὐλογημένο τό χῶμα. Εὐλογημένο τό σύγνεφο πού τή σκεπάζει.

ΣΤΑΥΡΟΣ: (ἐπίσημα) Συγχωρεμένη νᾶναι, κι αὐτή, κι ὁ γιός μου. Κι ὅσοι ἔπεσαν γιά τή λευτεριά κι ὅσοι χύνουνε γαῖμα γιά τό δίκιο.

ΜΕΓΑΦΩΝΟ: Προσοχή... Προσοχή.

ΟΛΟΙ: (ὄρθιοι) Εὐλογημένοι νᾶναι... (παύση).

ΜΕΓΑΦΩΝΟ: Προσοχή. Προσοχή. Αὔριο στό πρωινό προσκλητήριο νά προσέλθουν κι οἱ ἀσθενεῖς προκειμένου νά γίνει ἀποστολή εἰς τό Βον Εἰδικό Τάγμα ὀπλιτῶν.

(νεκρική παύση)

ΑΝΤΩΝΗΣ: Ὡς ἐδῶ ἦταν τό λοιπόν...

ΣΤΑΘΗΣ: (ἔξαλλος) Ἐγώ... Ἐγώ...

Αὐλαία